GÂNDIRE CRITICĂ & ETICĂ ACADEMICĂ

Seminar 4

Desfășurare seminar

1	Natura adevărului
2	Paradigme ale adevărului
3	Teorii ale adevărului
4	Aplicații

Misterul *faptului-de-a-fi*

Împăratul Frederick al II-lea de Hohenstaufen al Sfântului Imperiu Roman, sec. al XIII-lea; S*tupor mundi* (*astonishment of the world*)

Natura adevărului

Peter Paul Rubens, *The Triumph of Truth*, 1622-25

Trei **paradigme ale adevărului** în cultura Occidentală**:**

I Paradigma ebraică: *emet*; teologico-juridică, cu sensurile „solid”, „durabil”, „stabil”. Adevărul nu este atât adecvarea la o reprezentare, cât satisfacerea unei așteptări.

II Paradigma greacă: *aletheia; A*devărul ca un raport de privațiune cu ceea ce este ascuns, uitat; „dezvăluire”, „stare-de-neascundere”. „A fi și a gândi este totuna”.

III Paradigma latină: *veritas*; este normativă; desemnează faptul că regula este întemeiată; adevărul juridic este „zăvorât”, „păzit”, „conservat” de o instituție legitimă.

„A spune că ceea ce este nu este sau că ceea ce nu este este reprezintă ceva fals, în timp ce a spune că ceea ce este este și ceea ce nu este nu este reprezintă ceva adevărat.“ (*adequatio rei et intellectus*)

Aristotel, *Metafizica*, IV, 7, 1011b, trad. mod.

- Concept al logicii
- Adevărul ca problemă a valorii cunoașterii
- **Adevăr** sau adevăruri?

Legătura dintre **fapte** și **judecățile** noastre despre fapte.
Atribuim **valoare de adevăr propozițiilor prin care afirmăm sau negăm ceva despre ceva.**

Adevărul

Tipuri de enunțuri

1.Declarative: asertiuni care au sens și respectă structura gramaticală; **au valoare de adevăr**

2.Interogative: **nu** au valoare de adevăr

3. Imperative: **nu** au valoare de adevăr

Teorii ale adevărului

1.Corespondentism**:** adevărul este o relație de adecvare între enunțuri și stări de fapt (Aristotel); corespondența enunțurilor cu faptele

2. Coerentism: adevărul ca relație între enunțuri; adevărul unui enunț general despre fapte constă în calitatea de a fi coerent cu enunțuri despre fapte particulare

3. Pragmatism: relația dintre enunțuri considerate a fi adevărate și consecințele lor (utilitatea); adevărul este ceea ce e util; adevărul este procesul punerii la lucru a ideii (verificare și utilizare)

Tipuri de adevăr

1. *A priori*: adevăr care poate fi cunoscut fără apel la experiență (ex: Toate triunghiurile au trei laturi.)

2. *A posteriori*: adevăr **empiric;** nu poate fi cunoscut decât prin apel la experiență (ex: Laptopul este pe masă.)

3. Analitic: adevăr în virtutea înțelesurilor părților componente ale respectivului enunț (ex: Toți celibatarii sunt necăsătoriți.)

4. Sintetic: sporesc cunoașterea; predicatul adaugă ceva subiectului (ex: Unele corpuri sunt grele.)

EXERCIȚII

Ce fel de enunțuri sunt următoarele (analitice, sintetice, de valoare)?

1. Sunt mai multe zile ploiase decât însorite în Shanghai.

2. Violența cauzează mai multă violență.

3. Mulți oameni cred că avariția este bună.

4. Oamenii ar trebui să fie obligați să-și doneze organele atunci când mor dacă nu au indicat în mod explicit altfel.

5. Dacă Petre a fost omorât ieri, atunci Petre este mort acum.

6. Toate lucrurile purpurii sunt colorate.

7. Ajutarea oamenilor ne face mai fericiți.

8. Gândirea critică este ceva ce oamenii ar trebui să urmărească.

9. Dacă Rebeca este mama lui Shannon, atunci Shannon fiica Rebecăi.

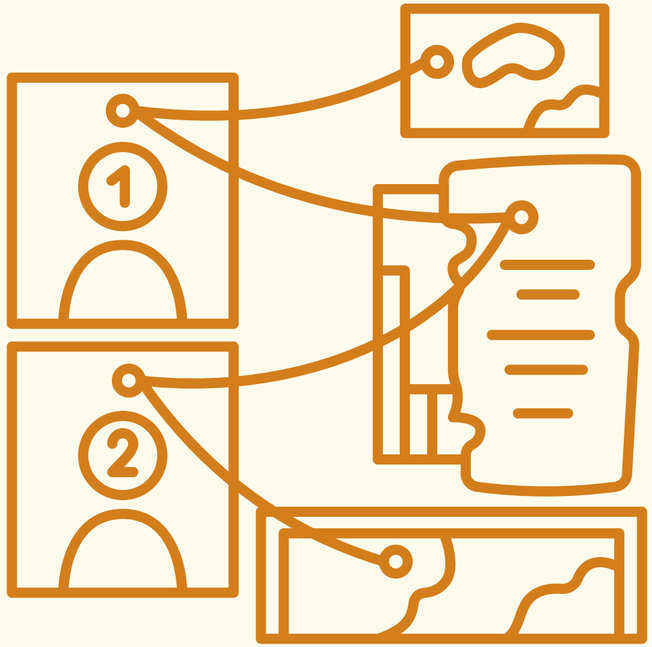

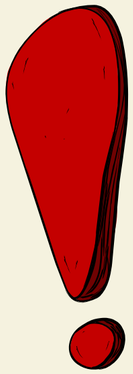

Este important să distingem între tipurile de enunțuri pentru că susținerea sau respingerea lor pretinde tipuri diferite de evidențe: întrebări cu privire la sens, la fapte sau la valori.

EXERCIȚII

Analizați următoarele pasaje din perspectiva celor trei teorii ale adevărului:

1. Soarele răsare în Est și apune în Vest.

2. *Miraculoso*, un medicament nou apărut pe piață, poate trata o serie de afecțiuni, inclusiv unele pentru care nu a primit aprobarea medicală.

3. Sinele este un raport de raporturi a cărui identitate constă în narativizarea istoriei de viață.

4. *Ridikulus* este o incantație care transformă creaturile înspăimântătoare într-unele inofensive și amuzante.

5. A fi sincer în toate situațiile contribuie la construirea relațiilor sănătoase.

6. „Gândesc, deci exist."

7. „O viață nechestionată nu merită trăită."

8. Această propoziție este falsă.

9. „Omul e doar o funie, întinsă între bestie și Supraom – o funie peste un abis. O trecere primejdioasă dincolo, o primejdioasă parcurgere a drumului, primejdia de a privi-ndărăt, o primejdioasă-nfiorare și-o oprire primejdioasă. Ce e măreț în om e că-i o punte, nu un capăt." (Nietzsche, *Așa grăit-a Zarathustra*)

Distincții prealabile

Cunoaștere implicită (tacită) vs. Cunoaștre explicită (propozițională)

- A ști CUM (practic)
- A ști CĂ (condiții: sens, A/F)

Cunoaștere nemijlocită vs. Cunoaștere mijlocită

- Percepții
- Știința (cunoaștere mediată teoretic)

Cunoaștere *a priori* vs. Cunoaștere *a posteriori*

- independentă de experiență (analiză conceptuală)
- bazată pe experiență

Care este raportul dintre cunoaștere și adevăr? Operăm cu același concept de adevăr în științele naturii și științele spiritului (sociale)?

Adevărul și cunoașterea:

„Atribuim o valoare cunoașterii în măsura în care susținem că acele entități care constituie cunoașterea ne permit să atingem un țel apreciat fundamental într-o ordine de interese omenești, spirituale, intelectuale, materiale etc. [...] un țel fundamental al cunoașterii este adevărul."

M. Flonta & all, *Teoria cunoașterii*, București, 1999.

Cunoașterea

Cunoașterea

- Opinie
- Adevărată
- Întemeiată

„Uitasem ceea ce am auzit de la cineva care vorbea despre asta; acum îmi amintesc. Spunea astfel: **cunoașterea** este **opinie adevărată însoțită de explicație**, dar opinia fără explicație iese în afara cunoașterii.“

Platon, *Theaitetos*, 201c-d, trad. mod.

- Cunoaștere prin percepție (nemijlocită)
- Memoria
- Cunoaștere de tip introspectiv
- Cunoaștere prin rațiune
- Raționamente de tip inductiv
- Revelația (cunoaștere privilegiată)

Observații

Ideea **corespondenței** NU funcționează în cazul următoarelor tipuri de propoziții:

1. propoziții universale cu extensiune nedeterminată
2. propoziții despre evenimente trecute
3. propoziții ce exprimă probabilități
4. propoziții ce exprimă modalități (necesitate, întâmplare)

Abordarea **pragmatistă** a adevărului șterge demarcația dintre știință și meserii, dintre considerații practice și reflecții de ordin moral.

1. conceptul utilității este ambiguu
2. utilitatea nu este suficientă pentru determinarea adevărului
3. există idei false care se dovedesc a fi utile

Dezbatere

Tema: Impactul Inteligenței Artificiale asupra adevărului în era digitală

Teza: Tehnologiile AI pot influența producerea, diseminarea și percepția informațiilor, punând sub semnul întrebării conceptele tradiționale de adevăr și autenticitate în societatea contemporană.